

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Савченко А.А

студентка,

Науковий керівник: Кононова Ж.О.

кандидат філологічних наук, доцент,

Педагогічний університет,

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ЕЛЕМЕНТИ ГОТИЧНОГО СТИЛЮ У РОМАНІ АЙРІС МЕРДОК «ВТЕЧА ВІД ЧАКЛУНА»

Друга половина ХХ століття – це післявоєнний час, коли Англія знаходилась у стані формування, переосмислення та трансформації народного самопізнання. Саме тому письменники стали частіше звертатися до «готичного стилю», щоб детальніше розкрити та пояснити всю багатогранність природи людини. Ще це було пов'язано з тим, що готика була засобом відображення «абсурдності світу» під час зміни епох, де взаємодіяли різні культурні пласти [1, с. 37].

Відродження «готики» вплинуло на творчість багатьох англійських письменників ХІХ-ХХ століття, а саме: Уїлкі Коллінз роман «Жінка у білому», містичні романи Джозефа Шеридана ле Фаню, а також діккенські «Тайни Едвіна Друда», «Портрет Доріана Грея» Оскара Уайльда і повісті «Дивна історія доктора Джекіла і містера Хайда» Р.Л. Стівенсона [2, с. 54].

Джин Айріс Мердок – англійська письменниця та філософ, яка продовжила використовувати традиції готичного роману у своїх творах. Вона занурила читачів у цілий світ психологічних і філософських лабіринтів, пов'язаних з дослідженням зла, які приховані в глибинах людської особистості.

Особливість феномена Мердок у тому, що при наявності зовнішньої атрибутики реалізму в її творах (оточення, характери, предмети), письменниця постійно пародіює, майстерно обіграє канонічні жанрові

моделі, вступає в гру з читачем тим самим продовжуючи канони «інтелектуальної» готики [3, с. 216].

Перш за все це відноситься до роману «Втеча від чаклуна» (1956). За словами Мердок, цей роман повинен розглядатися як «fantasy myth», легка сюрреалістична авантюрна фантазія [3, с. 217].

Щоб досягти ефекту психологічного впливу на читача, письменниця у своєму романі використала атмосферу нагнітання і передчуття небезпечних поворотів долі героїв, їх зіткнення із загрозливою небезпекою, що є головним засобом у готичних романах [4, с. 46].

Важливою фігурою у готичному романі виступає лиходій [5, с. 37]. У романі А. Мердок «Втеча від чаклуна» – це Міша Фокс, який являється центральною фігурою та переплетінням всіх персонажів, він володіє усіма рисами готичного протагоніста: це загадковий, таємничий навіть міфічний персонаж. Він завжди приховує своє життя та роботу, тримає усе в таємниці, він з легкістю підкорює інших героїв роману, здається, що він може керувати світом.

Міша це «злий геній», «чарівник», від якого всі прагнуть втекти, але в пастки якого потрапляють, він як руйнівна сила, в образі якого зосереджено «вселенське зло». Ніхто не знає, звідки він родом, «яка кров тече в його жилах» [6, с. 18]. «No one knows Mischa's age. One can hardly even make a guess. It's uncanny. He could be thirty, he could be fifty-five. Have you ever met anyone who knew? I'm sure even Calvin Blick doesn't know. No one knows his age. No one knows where he came from either. Where was he born? What blood is in his veins? No one knows. And if you try to imagine you are paralysed. It's like that thing with his eyes. You can't look into his eyes. You have to look at his eyes. Heaven knows what you'd see if you looked in» [7, p. 35].

1) Айріс Мердок використовує такі готичні мотиви у своєму романі, як: 1) дії роману відбуваються у старих, темних домівлях, здійснених у стилі бароко: «He had joined this block of four houses into one by building a square structure to span the gap. Within this strange palazzo, so rumour said, the wals and ceilings and stairs had been so much altered, improved and removed that very little remained of the original interiors» [7, p. 200-201];

2) звичайні речі набувають жахливих таємничих характеристик: наприклад швейна машина – це монстр з стальними іклами: «She was absorbed in watching the steel jaws of the machine as they opened and shut

with dazzling speed upon the stuff which was passing through them. The machine was looking more and more like some animal» [7, p. 105];

3) атмосфера таємниці і напруженості. Роман просякнутий загрозливими почуттями, страх посилюється невідомим: «Then Nina realized that she was running through a dark wood. She was running with a desperate speed so that only once in every ten steps did her feet touch the ground. Always beside her ran the machine, and she could see its steel eye glistening in the darkness from time to time» [7, p. 105]. Сюжет побудований навколо таємниці – невідоме походження персонажу, раптове зникнення, приховування свого життя [5, с. 40];

4) переповнення емоціями: персонажі твору найчастіше долають гнів, печаль, здивування, страх і особливо жах, страждають від справжніх нервових ситуацій; часто трапляються крики, плач, емоційні промови та поширена паніка [5, с. 45]. «He was feeling very shaken. She felt suddenly sick and afraid. Jan's unheralded appearance displayed a new boldness» [7, p. 142]. «When Annette wept, it was like a summer storm, a prodigious downpour without warning. Large tears weled suddenly from her eyes and coursed conspicuously down her cheeks» [7, p. 86];

5) жінки в біді: як заклик до симпатії, співчуття, милосердя та жалю читача, жіночі персонажі часто зіштовхуються з подіями, які залишають їх непритомними, переляканими, ридаючими або кричущими [5, с. 47]. «Rainborough noticed that she had been crying, her face was stained with tears – and the idea that she had been crying silently in the cupboard during his conversation with Mischa struck him as disagreeable and almost uncanny. ‘Annette!’ he cried into her ear» [7, p. 89].

Отже, Айріс Мердок продовжила традицію готичного роману у своєму творі «Втеча від чаклуна», зосередивши свою увагу на боротьбі між добром та злом, доводячи читачеві примарність та недовговічність «вселенського» зла. Саме тому її твори будуть завжди актуальними та її внесок у світову культуру буде важко переоцінити.

Список використаних джерел:

1. Саруханян А.П. Английская литература 1945-1980. М.: Наука, 1987. 514 с.
2. Красавченко Т. Н. Готический роман. Литературная энциклопедия терминов и понятий. Гл. ред. и сост. А. Н. Николюкин. М.: НПК «Инстелвак», 2001. С. 184–186.
3. Bove Cheryl K. Understanding of Iris Murdoch / University of South Carolina Press, 1993. 300 p.

4. Английская литература 1945–1980. Под ред. А.П. Саруханян. М.: Наука, 1987. 600 с.

5. Григорьева Е.В. Готичний роман і своєрідність фантастичного у прозі англійського романтизму. 1998. 128 с.

6. Лозовская Н. И. Концепция человека в творчестве Айрис Мердок : автореф. дис. канд. филол. наук, 1980. 160 с.

7. Murdoch I. «The Flight from the Enchanter». Penguin books. 1969. 286 p.